

V stolici pa je zvonilo dan in rezki glas zvona ga je predramil iz globoke duševne utrujenosti.

„Varan? . . . Varan? . . . Res sem varan? — Jeli je mogoče? . . .“

Kot blisk skoči pokonci in hiti odrvenelih nog k postelji žene in otrok. V resnici. Še so ležali mirno in tiho.

Rahlo se skloni grobar nad nje in posluša. Gorki dih mu je zavel v obraz . . .

„O Bog, bodi zahvaljen stokrat, tisočkrat, ti dobri, veliki Bog! Skazal si mi v sanjah bogastvo in poleg njega mrtvo družino. Ohrani drugim bogastvo, meni pa mojo ljubo družinico! Življenje so mi deca in žena, neizcrpen zaklad pa ste ti dve žuljavi roki . . .“

Debele solze se mu ulijó po obrazu in kapajo vroče druga za drugo po ženi in detkih. Mali Mihael se je obrnil pri tem v postelji na drugo stran in sopel dalje redno in tiho.

Zunaj pa je bilo še vedno temá, debeli kosmiči so se lovili in objemali drug drugega v mrzlosvežem jutranjem zraku in padali bratcem v mehko naročje počasi in polagoma.

Ivan.



Tako sama.

I.

To ni nič! Tako ne more več biti. Domu mora nazaj iz Amerike, sama ne morem več.“

Tako je tarnala Golobica sv. Treh Kraljev večer.

„Zdaj pa še to! Kropiti bo treba in pokaditi in napraviti križce. Sama ne morem vsega. Ali naj grem koga prosit, da mi pomaga? Nič ne! Smejali bi se mi; ves mesec bi se govorilo: Golobica mora najemati še celo za kropljenje in kajenje, mož pa se potika po Ameriki, dasi mu ni taka sila.

In zopet je sedla k peči in se zamislila.

„Kaj čem, kar sama bom. Najprej pokropim, potem pa še pokadim in naredim križce na oknih in vratih.“ Tako je tarnala in ugibala.

No, saj bogvekaj tudi ni bilo pokropiti in pokaditi pri Golobovih. Hišica je bila, pod njo na eni strani klet, na drugi hlevcec za eno samo kravico, in v hlevcu tudi nekaj svinjaka. Razen hiše so imeli tudi skednjček, in ob njegovem koncu se je naslanjal en sam stavek kozelca. Bilo je pa tudi dovolj shrambe za tako majhno kmetijčico, kakršna je bila Golobova.

To posestvece so Golobova mati posebej pokropili in posebej pokadili in zaznamovali s križci, pa silno natančno. Obhodili so obojno poslopje, stopil v skedenj, v hlev, pokropili in pokadili še posebej svinjak, klet, podstrežje in puhili so še celo trikrat v peč duhtečega dima z ostarele ponvice.



„Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ pozdravijo, ko stopijo v izbo, toda nihče ne odzdravi. Strah jih obide, ko začutijo svojo osamljenost pa postanejo otožni in nekako milo se jim stori in oči se jim zasolze . . .

„Moj Bog, tako sama! On mora domu!“

„Zdaj bo menda cpravljeno? — Ne! Na vrata je treba še zapisati sv. Tri Kralje in letnico. Tega pa nisem še nikdar. Nič ne bom, kar pustila bom. Dobro se še pozna od lani, ko jih je Jožek tako zapisal. Kar škoda bi jih bilo izbrisati, posebno, ker jaz reva ne znam kaj prida pisati.

Toda letnico bo pa vendarle treba premeniti, sicer me imajo precej, če le kdo opazi, češ: pri Golobovih bo sodnji dan eno leto pozneje, kakor drugod.“

Ponvico postavijo na mizo, primaknejo stol in se spravijo nanj. Pa izbrišejo lansko enojko in počasi se jim pokaže dvojka pod težko roko. Malo drugačna, nekoliko bolj okorna je bila sicer kakor drugo pisanje, vendar za eno leto bo že.

„Čast Bogu, zdaj pa je!“ so vzdihnili, vendar pravega veselja le ni bilo več. Ta samota jih je trla. Dozdaj je skoro niso nikdar tako živo občutili. Delo jih je motilo. A, danes? Nekoga so pogrešali, zdaj še-le so opazili, da so tako sami.

Drugi dan po desetem opraviu so pa stopili v prodajalnico, tam pri cerkvi.

„Papirja bi rada.“

„Za pismo?“

„Da, v Ameriko moram pisati po njega, ne morem več sama.“

Popoldne pa je ječalo pero in škripalo pod okorno in trdo pestjo Golobove matere. Pravopis se je sicer kislo držal, trgali in mrcvarili so ga neusmiljeno, vendar pa je bilo notri v tisto pismo izlito srčno hrepenenje dobre žene po ljubem in skrbnem možu.

II.

Nekako pred petimi leti je bilo. Večerjo so huhali Golobova mati. Petletni Jožek je materi nosil trske in polenca. Oče so sloneli ob malih vratih in zamišljeno zrlji v ogenj v peči.

„Veš kaj, Neža, v Ameriko pojdem“, se oglasijo.

„Ti — v Ameriko?“ se ozrejo mati.

„V Ameriko, da. Glej, Hribški Anton je šel tja in si je že toliko opomogel; Bregarjev tudi vedno pošilja domu in Matičeva Reza nosi vedno v hranilnico, ker ji on vedno pošilja. Res je, da še izhajamo, toda to je le od danes do jutri. Kaj pa, če pride bolezen ali nesreča v hišo, kaj pa potem? Dobro bi bilo, ako si prislužim kak krajcar in ga denem na stran za čas potrebe!“

„Pametne so tvoje besede in jaz se tudi ne bojim doma izhajati. Toda ako te zadene nesreča na poti ali tam, kaj bo z nami?“

„Meniš-li, da v Ameriki ni Boga in da zapusti one, ki se mu priporočajo?“

To je bil pogovor. Mesec kesneje pa Goloba že ni bilo več doma. Zdrav in srečen je prišel v Ameriko, dobil dobro, dasi težavno delo. Vsako leto je prišlo gotovo pismo s tisoč kronami naslovljeno na Nežo Golob. Kako je bila žena vesela moške sreče! Niti dotakniti se ni upala poslanega denarja. Ves je šel v hranilnico. Rajše si je sama pritrgovala, da je mogla izhajati z domačimi dohodki. Zato ni čudno, da je ležala na dnu skrinje knjižica mestne hranilnice, v kateri je bilo napisano ime: Valentin Golob, in spodaj lepa svota: pet tisoč kron.

Lahko so torej pisali možu v Ameriko: Le pridi domov, imaš že toliko prihranjenega, da se nam ni hudega bati in tudi naš Jožek bo lahko gospod, če bo pameten.

III.

Precej tisto jesen po očetovem odhodu v Ameriko je moral Jožek v šolo. A to je bilo le veselje zanj. Kako rad je hodil v šolo, še prerad! Mati mu niso mogli skoro nikoli dosti zgodaj skuhati, in večkrat je šel brez jedi v šolo, seveda vselej brez potrebe.

In priden je bil, priden, najpridnejši v vsem razredu; ko so dobili izpričevala: samo „prav dobro“ je bilo v Jožkovem izpričevalu.

„Vaš Jožek bo kmalu preučen za našo šolo“, so rekli nekoč gospod učitelj, ko so srečali mater. „Precej drugo leto mora v mestno šolo; škoda zanj, da bi se v naši šoli dolgočasil. Saj on v dveh letih lahko izdela vso našo šolo.“

Prav blažilno olje so bile te besede za srce Golobove matere. V postu so pa prišli tudi gospod župnik obhajati na vas tisto staro Turkovo Uršo, ki ji ni dala naduha dihati, in so ugledali med drugimi tudi Golobovo mater in jih nagovorili: „Vaš, pa vaš! Takih kaj! Naprej, naprej! Škoda fanta, da bi doma krave pasel.“

„Jaz bi že, vendar moža moram najprej vprašati.“

Že drugo jutro je romalo belo pismo v Ameriko. Živo so bile notri popisane besede učiteljeve in župnikove; prav nobena se ni izgubila. Ponižno, vendar iskreno izražena je bila želja materina in prošnja Jožkova.

Preteklo je mesec dni. Došlo je pismo od očeta. V njem je bilo pa čutiti, da očeta jako veseli, ako si bo mogel sin lažje služiti kruh kakor oče.

Jeseni je vstopil Jožek v bližnjem mestu v šolo. Seveda takoj v drugi razred in še tam je precej posekal vse svoje součence.

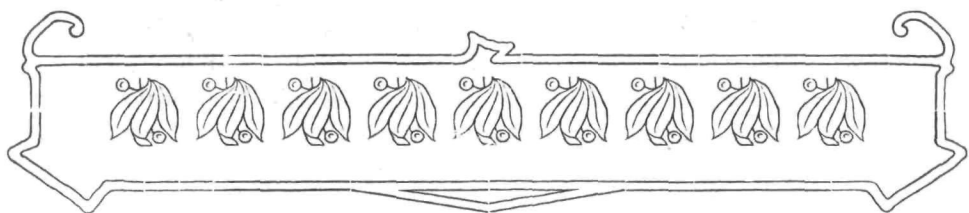
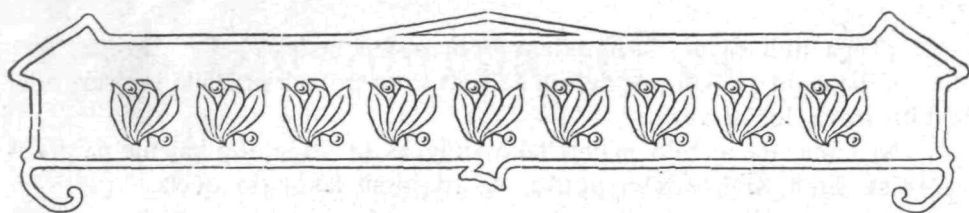
Čez tri leta je pa odrinil v Ljubljano v latinske šole. Pa tudi tam se je takoj privadil šoli, profesorjem in tudi latinščini.

O Božiču je bil doma. Koliko je imel povedati svoji dobri materi o Ljubljani in njenih šolah. Pripovedoval jim je, kako se imenuje ta ali ona reč v latinskem jeziku, kakor: miza, luna, žaba, voda.

„Kako se pa zove korec po latinsko?“

„Tega se pa še nismo učili.“

„Kaj pa krtača?“ izpraševali so mati.



„Tega tudi še ne. Drugo leto bom pa že vedel.“

V takih in enakih pogovorih so jima hitro potekli prazniki in prezgodaj je bilo treba Jožku nazaj.

Ni čuda, da je bilo materi tako dolgčas in jih je ono kajenje na predvečer sv. Treh Kraljev tako potrlo, da so pisali takoj po očeta.

IV.

Oče so pismo tudi dobili. Nič ni bilo ugovarjati, toda domov pa le niso hoteli takoj. Zasluzek je dober, zdrav sem tudi, so si mislili, tja do jeseni še ostanem. Odpisali pa tudi niso. Kaj čem, domu pojdem tako kmalu, denar vzamem s seboj, čemu pisati?

„No, Neža, ali Vaš kaj piše?“ vpraša sosedka, ki ima tudi moža v Ameriki, pred Božičem Golobovo mater.

„Nič pisma, nič denarja. Že po novem letu sem mu pisala, da naj pride domov. Zdaj pa nič ne piše, ali mu ni prav, da sem mu tako pisala, ali pa misli vsak čas priti, da nič ne piše.“

Popolno brez skrbi pa le niso bili Golobova mati. Če bi se mu kaj primerilo, jih je skrbelo. Ob nedeljah pa so po opravilu še nekoliko poklečali pred tabernakljem in pred Marijinim oltarjem in molili. Za koga erugega, ko za svojega moža v Ameriki . . .

Miklavžev večer! Pri Golobovih ni imel komu nositi, zato so se spravili mati zgodaj k počitku. Šlo je na deset. Proti Golobovi hiši je stopal možak, bližal se je hiši, postajal in se ogledoval, pa stopil k oknu in nalahno potrkal. — Nič! — Zopet potrka. — Nič . . .

„Neža! — Neža? — Ali že spiš?“ Pokaže se luč v hiši.

„Neža! — Miklavž me je prinesel.“

„Za pet ran božjih, Tine, ali si ti? Pa nič pisal!“ Hišna in vežna vrata so se hkrati odprla in mož in žesa sta si iskreno stiskala desnici.

„Le brž noter! Revež, truden si. Pa nič ne pišeš!“

„Hotel sem te iznenaditi in te tako bolj razveseliti.“

Koliko sta si imela drug drugemu povedati. Skoraj pozabila bi bila, da je noč za spanje.

Posebno dosti je imel povedati mož, mati pa so se po vsakem odstavku hvaležno oddihnili: „O čast Bogu, čast Bogu, da si prišel.“

„O blaženi božični prazniki, ki jih človek praznuje med svojimi! Ti ne veš, lani je bilo neznosno, ko sem bila o sv. Treh Kraljih sama doma“, sklenili so mati.

* * *

Še dolgo je gorela luč pri Golobovih tisti večer. Sosedje v gorenjem kotu še niso šli spat. Bliskoma se je raznesla novica, da se je vrnil Golob. In uro kesneje je bilo pri Golobovih že zgovarjanja in prerokovanja in ugibanja in modrovanja, da se nikumur ni mudilo spat. In kadilo se je okrog peči, da je Golobovi materi skoro spet na misel hodil čas, ko je bila — sama.